

For citation / Atf için:

DÜNDAR, R., DEMİR, R.Z., YEŞİLYURT, S., & HAKVERDİ, T. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED* 6(11), 497-522. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13744909>, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarının belirlenmesi

Determining the perceptions of social studies teacher candidates towards the concept of digitally literate teacher

Recep DÜNDAR¹

Prof. Dr.; İnönü Üniversitesi., Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Malatya, Türkiye
E-mail: recep.dundar@inonu.edu.tr ORCID: 0000-0002-0029-1739

Rümeysa Zeynep DEMİR

Yüksek Lisans Öğrencisi, İnönü Üniversitesi. Malatya, Türkiye
E-mail: demirrumeynazeynep@gmail.com ORCID: 0009-0005-5198-9896

Sedat YEŞİLYURT

Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi. Malatya, Türkiye
E-mail: sedatyesilyurt35@gmail.com ORCID: 0000-0003-4445-332X

Tuba HAKVERDİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, İnönü Üniversitesi. Malatya, Türkiye
E-mail: tubahakverdi.th@gmail.com ORCID: 0009-0003-6568-5514

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date:

11/08/2024

Revizyon Tarihleri / Revision Dates:

Minör r.: 28/08/2024

Kabul Tarihi / Accepted Date:

15/09/2024

Etik Beyan / Ethics Statement

- ✓ Makale için İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Etik Kurulu'nun 28.05.2024 tarihli, 10/27 sayılı Etik Kurul Onay Belgesi bulunmaktadır.
- ✓ Ethics Committee Approval of the article given by Inonu University's 2024 date and 10/27 Doc. no.

Araştırmacıların çalışmaya katkısı / Researchers' contribution to the study

Araştırmacılar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

The researchers contributed equally to the study.

Çıkar çatışması / Conflict of interest

Yazar(lar) bu çalışmada olası bir çıkar çatışması olmadığını beyan ederler.

The author(s) declare that there is no potential conflict of interest in this study.

Benzerlik / Similarity

Bu çalışma intihal.net programında taranmıştır. Benzerlik oranı %5'tir.

This study was scanned in the iThenticate program. The final similarity rate is 5 %.

¹ Sorumlu yazar / Corresponding author

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarının belirlenmesi

Öz

Günümüzde dijitalleşmenin etkisiyle öğrenme ortamları, geleneksel yapılarından sıyrılarak dijital platformlarda gerçekleşmeye başlamaktadır. Eğitimin hedef kitlesi olan Z kuşağı, dijital ortamlarda uzun bir süre vakit geçirmektedir. Dolayısıyla bu öğrenciler, dijital ortamlar içerisinde bir dizi riskle karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, öğrencileri dijital ortamlarda etkili bir şekilde yönlendirebilecek ve tehlikelere karşı farkındalıklarını artıracak dijital okuryazar öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital okuryazar öğretmen, dijital ortamlar içerisinde yer alan bilgilerin doğruluğunu eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilen, dijital platformları etik standartlara uygun bir biçimde kullanan ve öğrencilere dijital ortamların sorumlu kullanımı konusunda örnek teşkil eden öğretmenleri tanımlayan bir kavramdır. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarını belirlemektir. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseninin tercih edildiği bu çalışmanın örneklem grubunu 2023-2024 yılında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim gören 23 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler öğretmen adayları, dijital okuryazar öğretmen kavramını teknoloji ile iç içe geçmiş bir kavram olarak tanımlamışlardır. Bununla birlikte, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramını kapsamlı ve derinlemesine tanımlayamadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital okuryazarlık, Dijital okuryazar öğretmen, Sosyal bilgiler.

Determining the perceptions of social studies teacher candidates towards the concept of digitally literate teacher

Abstract

Today, with the effect of digitalisation, learning environments are starting to be realised on digital platforms by getting rid of their traditional structures. Generation Z, the target audience of education, spends a long time in digital environments. Therefore, these students face a series of risks in digital environments. In this context, there is a need for digitally literate teachers who can effectively guide students in digital environments and increase their awareness of dangers. Digitally literate teacher is a concept that defines teachers who can critically evaluate the accuracy of information in digital environments, use digital platforms in accordance with ethical standards and set an example for students in the responsible use of digital environments. Accordingly, the purpose of this study is to determine the perceptions of pre-service social studies teachers towards the concept of digital literate teacher. The sample group of this study, in which the phenomenological design, one of the qualitative research designs, was preferred, consists of 23 pre-service teachers studying at the Department of Social Studies Teaching at İnönü University in 2023-2024. A semi-structured interview form created by the researchers was used as a data collection tool. The data obtained were analysed using content analysis method. According to the findings of the study, pre-service social studies teachers defined the concept of digital literate teacher as a concept intertwined with technology. However, it was determined that pre-service social studies teachers could not define the concept of digital literate teacher comprehensively and in depth.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The concept of technology is a phenomenon that has deeply affected states throughout history. In the early periods when civilisations did not emerge, technology was defined as tools for people to fulfil their practical tasks (Rachmaningsi, 2022). However, with the developments in the world, changes have occurred in the perception of the concept of technology and its reflection on our lives. This concept, which played a limited role in human life in the early periods, has left deep impacts on a wide range of fields from economy to science, from education to many other fields (Ezell et al., 2020). For example, in the report titled "The Learning Age: A Renaissance for a

New Britain" published by the UK government, it is emphasised that we are in a new age and this age is the age of information and global competition (Martin, 2008). As can be understood from these statements, technological developments have created a digital world (Özaydın & Kumral, 2021). In this case, digital tools have evolved to a position that plays a central role in our lives. At this point, the emphasis on digitalisation in educational institutions is extremely important. Students spend more time in digital environments than their teachers and families. Therefore, students face a number of risks such as cyberbullying in digital environments (Yüksel Özmen, 2018). In order to effectively combat these risks, it is increasingly important to acquire digital literacy skills. It can be said that the key factor in the effective acquisition of digital literacy skills by students is teachers. Therefore, it is of great importance for teachers to have technopedagogical competences appropriate to the conditions of the age (Záhorec et al., 2019) and to be digitally literate. Because the target audience of education is Generation Z students. These students are a generation that is intertwined with technology from a very young age (Yeşilyurt et al., 2024). Therefore, students interact in a digital world from an early age. At this point, digital literate teachers are needed to guide students and help them use digital tools effectively. A digitally literate individual is defined as an individual who can access accurate information in digital environments and critically evaluate various sources (Buckingham, 2015). In this context, it is a critical requirement for teachers to have certain competences. Since teachers play a fundamental role in knowledge transfer, it is extremely important for them to receive qualified education in order to develop students' digital competences of digital literate teacher in a scientific framework. Within the scope of the research, answers to the following questions:

- What are pre-service social studies teachers' views on the concept of digital literate teacher?
- What are the views of pre-service social studies teachers on the characteristics that a digital literate teacher should have?
- What are the opinions of pre-service social studies teachers about the realisation of learning activities through social media platforms?
- What are the opinions of pre-service social studies teachers about how the digital literate teacher can carry out learning and teaching activities?

Conceptual and Theoretical Framework

There are various definitions about the concept of digital literacy in the literature. Martin (2006) stated that digital literacy is a concept related to awareness. In this context, digital literacy is defined as a concept that refers to the awareness of using digital tools appropriately within ethical frameworks. Digital literacy is defined by UNESCO (2021) as the ability to safely and critically use the range of digital technologies for information, communication and basic problem solving in all areas of life. Leaning (2018) defined the concept of digital literacy as the ability to use digital tools effectively. It is known that Paul Gilster is the person who introduced the concept of digital literacy to the literature. Therefore, it can be said that the most comprehensive definition of the concept of digital literacy was made by Gilster. Gilster stated that digital literacy is not only limited to the ability to operate technological devices; it is also a skill that requires a special way of thinking and mindset (Bawden, 2008). Koçoğlu's (2023) study emphasises that digital literacy competence cannot be evaluated in a limited and narrow framework; instead, it is stated that this concept includes a broad and multidimensional competence.

Literature Review

When the literature is examined in detail, it is noticeable that many studies have been conducted on digital literacy. These studies generally aim to determine opinions about digital literacy (Kuru, 2019), evaluate the emphasis of curricula on digital literacy skills (Sarıgül, 2018), and determine digital literacy awareness and levels (Arslan, 2019; Talan & Aktürk, 2021; Çelikkaya & Köşker, 2023; Gülmez, 2024; Şengül Bircan & Aydın, 2024). In a critical study, it is stated that more studies on digital literacy and digital literate teachers are concentrated in primary and secondary schools. It is also stated in this study that the context of technology integration among teachers in higher education and other levels of education should be further investigated (Nguyen & Habók, 2023). Similarly, there is no study in Turkey to determine the qualifications of digital literate teachers and what knowledge, skills and values they should include. Accordingly, this study reveals how pre-service social studies teachers perceive the concept of digital literate teacher. From this point of view, this study aims to analyse pre-service social studies teachers' perceptions of the concept of digital literate teacher in a scientific framework.

Method

This research is qualitative research method was used in this study. Qualitative research methods, is based on the interpretivist paradigm. According to this understanding, reality cannot be conceived independently of the subject; reality is subject to the design of the human mind. and each individual's experience of reality is different. (Tutar, 2023). In this context, qualitative research methods It has an approach based on a basic approach. Individuals' orientation towards a certain phenomenon and event to analyse their experiences and their thoughts about these experiences in depth (Jackson et al., 2007). The model of the research is social studies prospective teachers' perceptions of the concept of digital literate teacher phenomenology, which is one of the qualitative research designs, was preferred to examine in depth is recognised. Phenomenology is the study of individuals' perceptions and experiences of a particular phenomenon. is based on investigating its essence in detail. In this design, individuals It is aimed to determine how they perceive a certain phenomenon (Baysal and Hocaoğlu, 2019). Accordingly, in this study, social studies teacher how the candidates perceive the concept of digital literate teacher phenomenological design was used to determine

Conclusion

Within the scope of this research, answers to four sub-questions are sought. In the interviews with pre-service social studies teachers, while defining the concept of a digitally literate teacher, the competence of this teacher to use digital tools effectively was emphasised. Pre-service social studies teachers frequently stated that a digitally literate teacher should adopt an integrated approach with technology. In addition, pre-service social studies teachers emphasised the importance of a digitally literate teacher having advanced media and digital literacy skills. Analyses related to the realisation of learning activities through social media platforms show that pre-service teachers stated that these platforms should be used effectively in transferring knowledge. When the views on how a digital literate teacher can carry out learning processes were analysed, it was emphasised that this teacher should adopt a student-centred education approach. When a general evaluation was made, it was concluded that pre-service social studies teachers could not define the concept of digital literate teacher comprehensively enough and that they did not have enough knowledge, skills and values brought by this concept.

Keywords: Digital literacy, Digital literate teacher, Social studies.

GİRİŞ

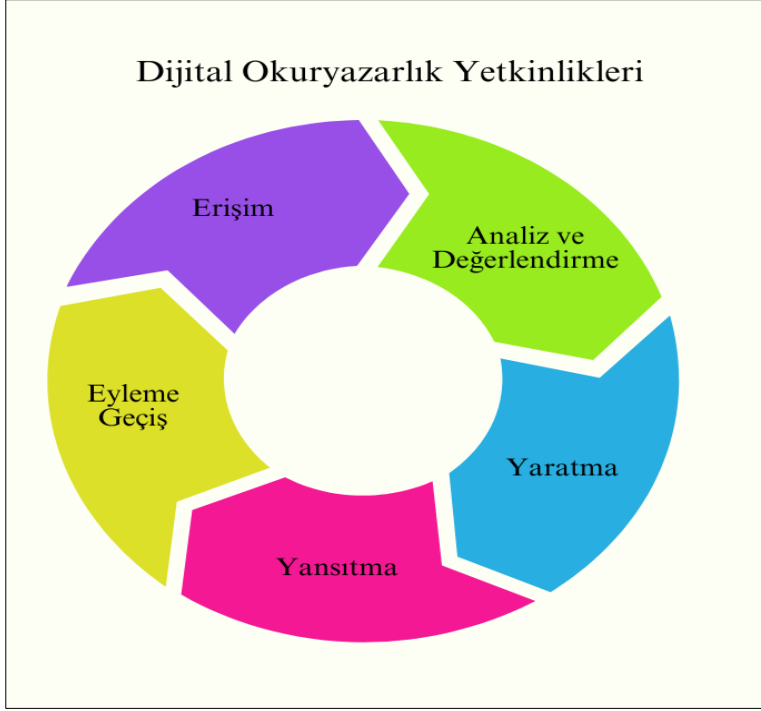
Teknoloji kavramı, tarih boyunca devletleri derinden etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Uygarlıkların ortaya çıkmadığı ilk dönemlerde teknoloji, insanların pratik işlerini yerine getirmeye yarayan araçlar olarak tanımlanmaktaydı (Rachmaningsi, 2022). Ancak dünyadaki gelişmeler ile teknoloji kavramının algılanması ve hayatımıza yansımaları konusunda değişiklikler meydana gelmiştir. İlk dönemlerde insan hayatında sınırlı bir rol oynayan bu kavram, günümüzde ekonomiden bilime, eğitimden diğer pek çok alana kadar geniş bir yelpazede derin etkiler bırakmıştır (Ezell vd., 2020). Örneğin, İngiltere hükümeti tarafından yayımlanan *The Learning Age: A Renaissance for a New Britain* adlı raporda, yeni bir çağın içinde olduğumuz vurgulanmakta ve bu çağın bilgi, küresel ve rekabet çağı olduğu belirtilmektedir (Martin, 2008). Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere, teknolojik anlamda meydana gelen gelişmeler dijital bir dünya yaratmıştır (Özaydın ve Kumral, 2021). Bu durumda, dijital araçlar hayatımızda merkezi bir rol oynayan bir konuma evrilmiştir. Bu noktada eğitim kurumlarında dijitalleşmeye verilen vurgu son derece önemlidir. Öğrenciler, öğretmenlerinden ve ailelerinden daha fazla dijital ortamlarda vakit geçirmektedirler. Örneğin Türkiye İstatistik

Kurumu (TUİK, 2021) tarafından yapılan çalışmada 2013 yılında 6-15 yaş grubundaki çocukların internet kullanım oranı %50,8 iken, 2021 yılında bu oran %82,7'ye çıkmıştır. Cinsiyete göre internet kullanım oranları incelendiğinde ise, 2013 yılında erkek çocukların internet kullanım oranı %53,7 iken 2021 yılında %83,9'a, kız çocuklarının internet kullanım oranı ise 2013 yılında %47,8 iken 2021 yılında %81,5'e yükselmiştir. Dijital ortamlar içerisinde uzun süre vakit geçiren öğrenciler, siber zorbalık, kimlik hırsızlığı gibi bir dizi riskle karşı karşıya kalmaktadır (Yüksel Özmen, 2018). Bu risklerle etkin mücadele edebilmek için dijital okuryazarlık becerilerinin kazanılması giderek daha büyük önem taşımaktadır.

Alanyazında dijital okuryazarlık kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Martin (2006) dijital okuryazarlığı farkındalık ile ilişkili bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda dijital okuryazarlık, dijital araçları etik çerçeveler içinde uygun bir şekilde kullanma farkındalığına atıfta bulunan bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Dijital okuryazarlık, UNESCO (2021) tarafından hayatın her alanında bilgi, iletişim ve temel sorun çözme için dijital teknoloji yelpazesinin güvenli ve eleştirel kullanılabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Leaning (2018) dijital okuryazarlık kavramını genellikle dijital araçları etkin bir şekilde kullanma becerisi olarak tanımlamıştır. Dijital okuryazarlık kavramını literatüre kazandıran kişinin Paul Gilster olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla dijital okuryazarlık kavramı ile ilgili en kapsamlı tanımın Gilster tarafından yapıldığı söylenebilir. Gilster, dijital okuryazarlık becerisinin sadece teknolojik cihazları çalıştırma yetkinliğiyle sınırlı olmadığını; aynı zamanda özel bir düşünce tarzı ve zihniyet gerektiren bir beceri olduğunu ifade etmiştir (akt. Bawden, 2008). Koçoğlu'nun (2023) çalışması, dijital okuryazarlık yeterliliğinin sınırlı ve dar bir çerçevede değerlendirilemeyeceğini vurgulamaktadır; bunun yerine, bu kavramın geniş ve çok boyutlu bir yetkinlik içerdiği belirtilmektedir. Bu yetkinlikler şekil-1'de yer almaktadır.

Şekil-1'den anlaşılacağı üzere, dijital okuryazarlık kavramı geniş bir perspektif sunan şemsiye bir kavramdır; bu kavram birçok bilgi, beceri ve değeri bünyesinde barındırmaktadır. Dijital okuryazarlık becerilerinin öğrencilere etkin bir şekilde kazandırılmasında anahtar faktörün öğretmenler olduğu söylenebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin çağın koşullarına uygun teknopedagojik yeterliliklere sahip olmaları (Záhorec vd., 2019) ve dijital okuryazar olmaları büyük önem taşımaktadır.

Şekil 1. Dijital okuryazarlık yetkinlikleri

(Koçoğlu, 2023, s. 10)

Özellikle, öğrenme ortamlarında yer alan öğrenci profilinin değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda, öğretmenler Z kuşağında yer alan bireylerle sıklıkla etkileşimde bulunmaktadır. Bilindiği üzere bu öğrenciler, çok küçük yaşlardan itibaren teknolojiyle iç içe olan bir nesildir (Yeşilyurt vd., 2024). Dolayısıyla öğrenciler, küçük yaşlardan itibaren dijital bir dünyada etkileşimde bulunmaktadır. Bu noktada, öğrencileri yönlendirecek ve dijital araçları etkili şekilde kullanmalarına yardımcı olacak dijital okuryazar öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital okuryazar birey, dijital ortamlar içerisinde doğru bilgiye ulaşabilen ve çeşitli kaynakları eleştirel bir gözle değerlendirebilen birey olarak tanımlanmaktadır (Buckingham, 2015). Bu bağlamda, öğretmenlerin belirli yeterliliklere sahip olmaları kritik bir gerekliliktir. Öğretmenler, bilgi aktarımında temel rol üstlendikleri için, öğrencilerin dijital yeterliliklerini geliştirebilmek için nitelikli eğitim almaları son derece önemlidir. Alanyazın detaylı bir şekilde incelendiğinde, dijital okuryazarlık konusunda birçok çalışmanın yapıldığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmalar genellikle dijital okuryazarlıkla ilgili görüş belirleme (Kuru, 2019), öğretim programlarının dijital okuryazarlık becerilerine vurgusunu değerlendirme (Sarıgül, 2018), dijital okuryazarlık farkındalığını ve düzeylerini belirleme (Arslan, 2019; Çelikkaya ve Köşker, 2023; Gülmez, 2024; Şengül Bircan ve Aydın, 2024; Talan ve Aktürk, 2021) amacı gütmektedir. Eleştirel bir çalışmada dijital okuryazarlık ve dijital okuryazar öğretmen ile ilgili daha çok çalışmanın ilkökul ve ortaokullarda yoğunlaştığını ifade edilmektedir. Yüksek

öğrenim ve diğer eğitim düzeylerindeki öğretmenler arasındaki teknoloji entegrasyonu bağlamı daha fazla araştırılması gerektiği yine bu çalışmada ifade edilmektedir (Nguyen ve Habók, 2023). Benzer şekilde Türkiye’de de dijital okuryazar öğretmenin niteliklerini, hangi bilgi, beceri ve değerleri kapsamı gerektiğini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda bu çalışma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramını nasıl algıladıklarını açığa çıkarmaktadır. Bu bakış açısından hareketle, bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Araştırma kapsamında aşağıda yer alan alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmende bulunması gereken özelliklere yönelik görüşleri nelerdir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya platformları aracılığıyla öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesi hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini nasıl gerçekleştirebileceğine dair görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Çalışmanın Modeli

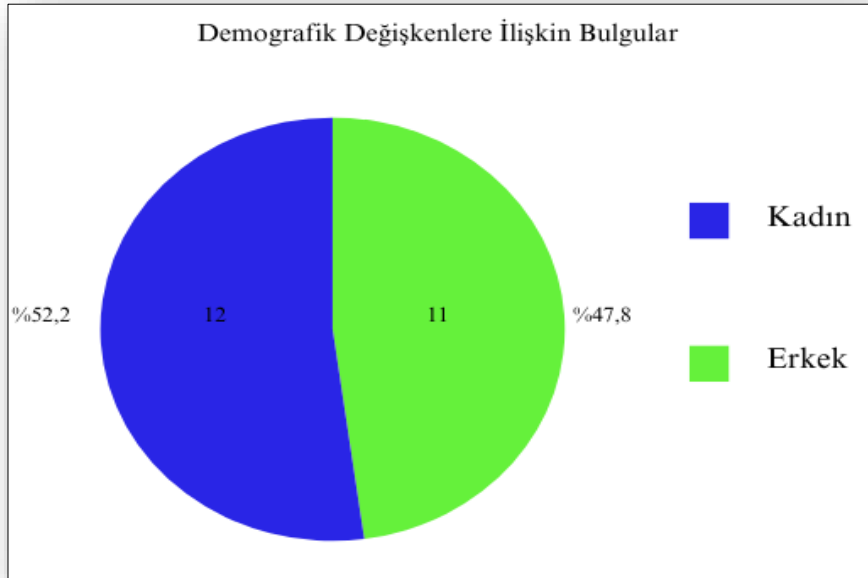
Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanmıştır. Nitel araştırma yöntemleri, yorumsamacı paradigma anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayışa göre, gerçeklik öznenin bağımsız bir şekilde düşünülemez; gerçeklik insan zihninin tasarımına bağlıdır ve her bir bireyin gerçekliği deneyimlemesi ise farklılık göstermektedir (Tutar, 2023). Bu bağlamda, nitel araştırma yöntemleri anlamayı esas alan bir yaklaşıma sahiptir. Bireylerin belirli bir olgu ve olaya yönelik deneyimlerine bu deneyimler hakkındaki düşüncelerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır (Jackson vd., 2007). Araştırmanın modeli ise, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarını derinlemesine incelemek için nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim deseni tercih edilmiştir. Olgubilimin kökleri, Alman filozof Edmund Husserl’in felsefi çalışmalarına dayanmaktadır. Bu yaklaşım, bilincin subjektif deneyimlerine odaklanarak maddi gerçekliğin varlığını sorgular ve pozitivist yaklaşımlara karşı eleştirel bir duruş sergiler (Baker vd., 1992). Bu bağlamda olgubilim deseni, bireylerin belirli bir fenomene yönelik algılarını ve deneyimlerinin özünü detaylı bir şekilde

araştırmaya dayanmaktadır. Bu desende bireylerin belirli bir olguyu nasıl algıladıklarını belirlemek amaçlanır. (Baysal ve Hocaoğlu, 2019). Bu doğrultuda, bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramını nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla olgubilim deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 yılında İnönü Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim gören 12 kadın ve 11 erkek toplamda 23 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak amacıyla, çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitel araştırma yöntemlerinde örneklem seçimi genellikle sınırlı sayıda katılımcıyla gerçekleştirilir. Araştırmacı, bilgi doygunluğuna ulaşmayı hedefleyerek katılımcı sayısını belirler (Palinkas vd., 2015). Bu bağlamda, bu çalışmada örneklem sayısı 23 olarak belirlenmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine ait bilgiler Grafik 1'de yer almaktadır.

Grafik-1 Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcıların dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarını detaylı bir şekilde analiz etmek amaçlanmıştır. Bu nedenle veri toplama aşamasında yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmelerin orta noktasında bulunmaktadır (Dömbekci ve Erişen, 2022). Görüşme öncesinde

belirli sorular mevcuttur, ancak görüşmenin seyri doğrultusunda araştırmacılar tarafından ilave sorular da eklenebilir. Bu şekilde esnek bir ortam oluşturularak katılımcıların bir olgu ve olaya ilişkin görüşleri detaylı bir şekilde analiz edilebilir (Ocak, 2019). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun soruları, araştırmacılar tarafından kapsamlı bir literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır. Literatür taraması neticesinde, araştırmanın amacına uygun bir şekilde yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Bu form, araştırma hedeflerine hizmet edecek ve literatürdeki boşlukları dolduracak nitelikte soruları içerecek şekilde tasarlanmıştır. Formun taslak hali, ilgili alanda uzman olan 2 akademisyenin görüşleri doğrultusunda düzenlenmiş ve örnekleme dahil edilmeyen 4 sosyal bilgiler öğretmen adayına uygulanmıştır. Alan uzmanlarından ve ön uygulamadan alınan geri bildirimler doğrultusunda görüşme formuna son düzeltmeler yapılarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırmanın verileri, İnönü Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 28.05.2024 tarihli 10/27 numaralı izni alındıktan sonra toplanmıştır. 12 kadın ve 11 erkek toplamda 23 öğretmen adayıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler öncesinde katılımcılara görüşmenin amacı ve araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş; ayrıca görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kaydedileceği konusunda bilgilendirme yapılmış ve katılımcıların onayları alınmıştır. Görüşmeye katılan adaylarla 30 ila 40 dakika süren görüşmeler yapılmış ve araştırmacı tarafından görüşme esnasında gerekli yerlerde notlar alınmıştır. Öğretmen adayları ile gerçekleştirilen görüşmelerin ardından elde edilen veriler transkribe edilmiş ve bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi ve kategorilere ayrılması içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi, araştırma sonucunda elde edilen verilerin, metinsel formatını düzenlemek ve sistematik bir şekilde sunmak amacıyla belirli kodlama kuralları kullanılarak verilerin kategorilere ve temalara ayrılmasına dayanan bir tekniktir (Krippendorff, 1980). Bu teknik, verilerin belirli kategorilere ve temalara ayrılması, ardından sistematik bir şekilde sunulması amacıyla kullanılmaktadır (Stemler, 2001). Bu bağlamda görüşme sonrasında elde edilen veriler transkribe edilerek içerik analizi yöntemi ile temalara ve kategorilere ayrılmış; frekansları ile tablolaştırılmıştır. Etik kurallar çerçevesinde katılımcıların isimleri kullanılmamış, bu doğrultuda her bir katılımcı (ÖA1, ÖA2, ÖA3.....ÖA23.) şeklinde sırasıyla kodlanmıştır.

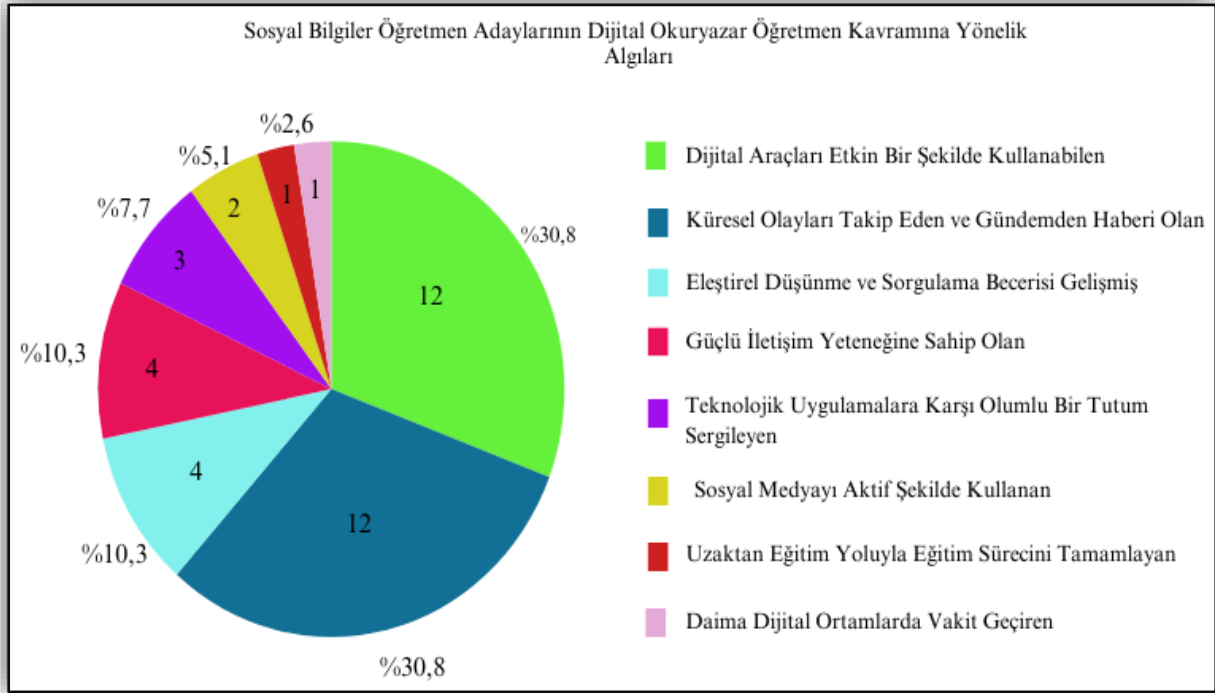
BULGU VE YORUMLAR

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarını belirlemek amacıyla hazırlanan bu araştırmada görüşmelerin ardından, katılımcılardan elde edilen verilerin detaylı analizi aşağıda sunulmuştur.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazar Öğretmen Kavramına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına “*Dijital okuryazar öğretmen kavramı hakkında neler düşünüyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen veriler temalara göre gruplandırılarak Grafik 2’de gösterilmiştir.

Grafik 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algıları

Grafik-2’den elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler öğretmen adayları dijital okuryazar öğretmen kavramını sıklıkla, dijital araçları etkin bir biçimde kullanabilen (f=12), küresel olayları takip eden ve gündemden haberi olan (f=12) öğretmenlere atıfta bulunan bir kavram olarak tanımlamışlardır. Diğer yandan katılımcılar dijital okuryazar öğretmen kavramını tanımlarken bu öğretmenin eleştirel düşünme ve sorgulama becerisi gelişmiş (f=4), güçlü iletişim yeteneğine sahip (f=4) olduğunu belirtmişlerdir. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, katılımcıların çoğunluğu dijital okuryazar öğretmen kavramını doğrudan teknoloji ile iç içe geçmiş bir kavram olarak nitelendirmişlerdir.

Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen alıntılar şu şekilde örneklendirilebilir:

Dijital okuryazar öğretmen kavramını dijital araçları etkin bir biçimde kullanabilen öğretmen olarak tanımlayan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“*Dijital okuryazar öğretmen kavramı denildiğinde benim aklıma dijital araçları ve teknolojik cihazları kullanma konusunda yetkin olan öğretmen geliyor.*” (ÖA4).

“*Dijital okuryazar öğretmen kavramı doğrudan teknoloji ile iç içe geçmiş bir kavramdır. Dijital araçları kullanma konusunda beceriklidir. Ayrıca teknolojik uygulamalara olumlu bir tutum sergileyen bir öğretmendir.*” (ÖA9).

“*Dijital okuryazar öğretmen, öğrenme ortamlarında dijital araçları ve kaynakları yeterince kullanabilen, dersini monotonluktan çıkarmak için teknolojiyi bir araç olarak kullanan öğretmendir.*” (ÖA12).

Dijital okuryazar öğretmen kavramını, küresel olayları takip eden ve gündemden haberi olan öğretmen olarak tanımlayan katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir:

“*Biz artık robotların olduğu ve birçok yeniliğin art arda gerçekleştirildiği bir dönemdeyiz. Dijital okuryazar öğretmen kavramı da bence, çağa ayak uydurabilen, yenilikleri takip edebilme becerisine sahip öğretmenler için kullanılan bir kavramdır*” (ÖA6).

“*Dijital okuryazar öğretmen, dünyadaki gelişmeleri takip eden ve bu gelişmelere ayak uydurabilen öğretmendir. Artık öğrenciler, ailesinden daha çok dijital ortamlarda vakit geçiriyor. Bu sebepten dolayı, dijital okuryazar öğretmenin teknolojik alanda meydana gelen yenilikleri takip eden bir özelliğe sahip olduğunu düşünüyorum*” (ÖA15).

“*Öncelikle bu öğretmen, sınıfa geldiği zaman o gün ne olmuşsa haberdar olmalı. Dünyada olan biten olayları, haberleri öğrencilerine aktarmalı. Biz bugün bunları yaşadık, dünyada bu olaylar oldu diyebilmelidir. Ayrıca gündemi çok sıkı bir şekilde takip etmelidir*” (ÖA19).

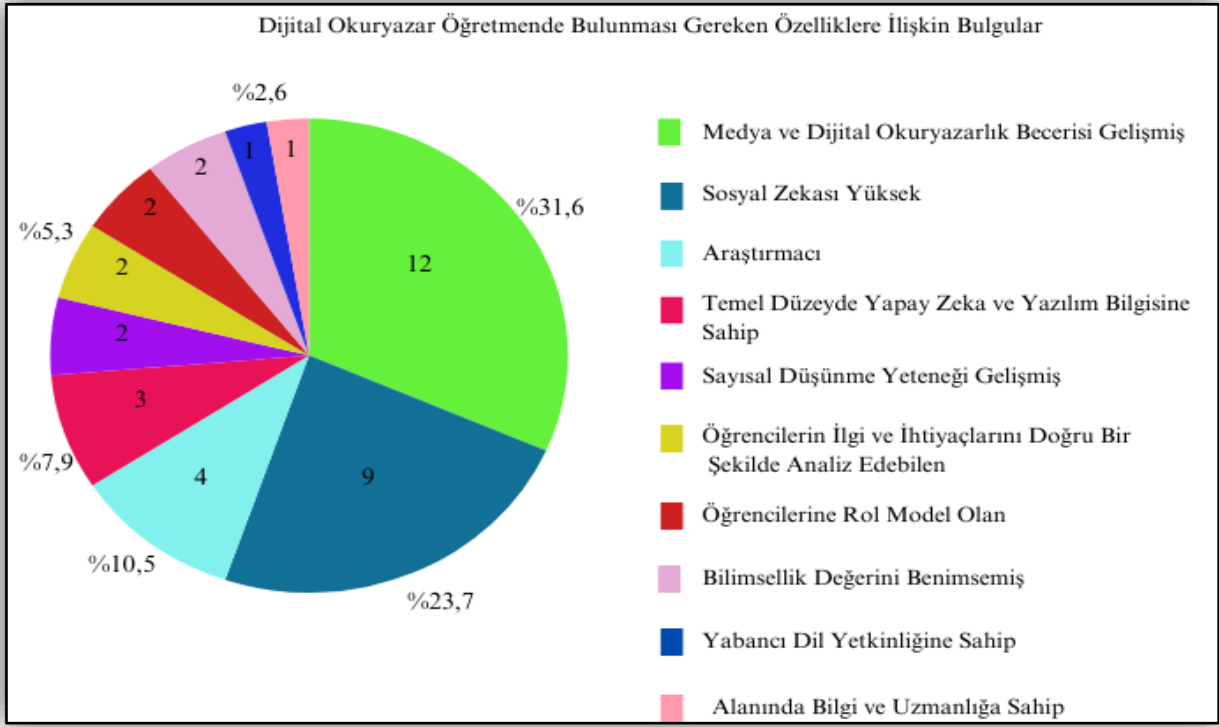
Dijital okuryazar öğretmen kavramını, güçlü iletişim yeteneğine sahip olan öğretmenlere atıfta bulunan kavram olarak tanımlayan katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir:

“*...Bu öğretmenin zaten teknoloji ile arasının iyi olması gerekir. En önemli nokta burada iletişimdir. Dijital okuryazar öğretmen, öğrenci ve veli etkileşimini sağlayabilen, iletişim yeteneği yüksek öğretmenler için kullanılabilen bir kavram olduğunu düşünüyorum.*” (ÖA10)

Dijital Okuryazar Öğretimde Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına “*Dijital okuryazar öğretimde bulunması gereken özellikler nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen veriler temalara göre gruplandırılarak grafik 3’te gösterilmiştir.

Grafik 3. *Dijital okuryazar öğretimde bulunması gereken özelliklere yönelik görüşler*

Grafik 3’ ten elde edilen bulgulara göre, sosyal bilgiler öğretmen adayları dijital okuryazar öğretmenin medya ve dijital okuryazarlık becerisi gelişmiş ($f=12$), sosyal zekâsı yüksek ($f=9$) ve araştırmacı ($f=4$) gibi özelliklere sahip olması gerektiğini vurgulamışlardır. Diğer yandan sıklıkla vurgulanmasa da dijital okuryazar öğretmenin temel düzeyde yapay zekâ ve yazılım bilgisine sahip ($f=3$), öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını doğru şekilde analiz edebilen ($f=2$), sayısal düşünme yeteneği gelişmiş ($f=2$), öğrencilerine rol model olan ($f=2$), bilimsellik değerini benimsemiş ($f=2$), yabancı dil yetkinliğine sahip ($f=1$), alanında bilgi ve uzmanlığa sahip ($f=1$) olması gerektiği de katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Grafik 3’te görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları dijital okuryazar öğretmenin çeşitli özelliklere sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Dijital okuryazar öğretmenin medya ve dijital okuryazarlık becerisine sahip olması gerektiğine yönelik görüş belirten katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Dijital okuryazar öğretmen, sosyal medya ve dijital ortamlar içerisinde yer alan bilgilerin doğruluğunu fark edebilmeli ve öğrencilerine bilgilerini tarafsız bir şekilde verebilmelidir.” (ÖA23).

“Dijital okuryazar öğretmenin kesinlikle iradesi yüksek olmalıdır. Dijital ortamlarda gördüğü her bilgiye inanmamalı, bilginin doğruluğunu sorgulamalı” (ÖA22).

“Dijital ortamlar içerisinde üretilen bilgileri iyi bir şekilde analiz edebilmelidir. Zararlı bilgileri süzerek öğrencilerine sunmalı; aynı zamanda dijital ortamlarda birçok tehlike bulunmaktadır. Bu tehlikelerle baş edebilmeli ve tehlikelere yönelik farkındalığının da olması gerekir. (ÖA2).

Dijital okuryazar öğretmenin sosyal zekâsının yüksek olması gerektiğine yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Sosyal zekâsı gelişmiş olmalıdır. Bu sayede öğrencileriyle iyi bir şekilde iletişim kurabilir” (ÖA1).

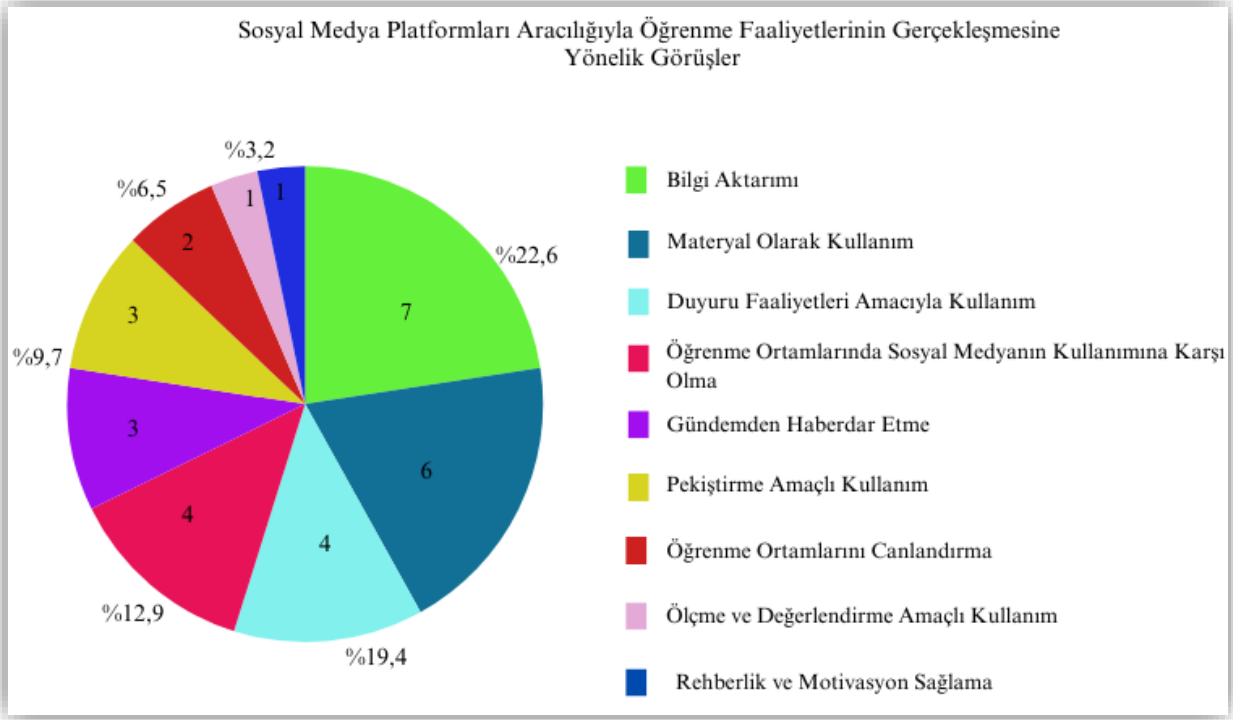
“Sosyal anlamda gelişmiş olmalıdır; ancak bu şekilde öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurabilir. Ayrıca, empati becerisinin de gelişmiş olması gerekir” (ÖA7).

Diğer yandan bir katılımcı da dijital okuryazar öğretmenin öğrencilerine rol model olması gerektiğini belirtmiştir.

“Bazı öğretmenlerimiz vardır; tavsiye verirler ama asla vermiş oldukları tavsiyeleri uygulamazlar. Dijital okuryazar öğretmenin böyle olmaması gerekir. Rol model olmalı! Dijital dünya hakkında bilgi sahibiyse, bunu öğrencilerine ve meslektaşlarına hissettirmeli. En önemlisi de öğrencilerine çünkü değişim her zaman çekirdekten başlar” (ÖA15).

Sosyal Medya Platformları Aracılığıyla Öğrenme Faaliyetlerinin Gerçekleşmesine Yönelik Görüşler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına “Sosyal medya platformları aracılığıyla öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesine yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve bu doğrultuda katılımcılardan elde edilen veriler gruplandırılarak Grafik 4'te gösterilmiştir.

Grafik 4. Sosyal medya platformları aracılığıyla öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesine yönelik görüşler

Grafik- 4 incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğu sosyal medyanın öğrenme ortamlarında bilgi aktarımı (f=7) amacıyla kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Diğer yandan, sosyal medyayı materyal olarak kullanma (f=6), duyuru faaliyetleri amacıyla kullanım (f=4), gündemden haberdar etme (f=3), pekiştirme amaçlı kullanım (f=3), öğrenme ortamlarını canlandırma (f=2), ölçme ve değerlendirme amaçlı kullanım (f=1), rehberlik ve motivasyon sağlama amaçlı kullanım (f=1) konusunda görüş bildiren katılımcılar da yer almaktadır. Bir grup katılımcı ise sosyal medyanın öğrenme ortamlarında kullanımına karşı olumsuz (f=4) görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sosyal medyanın öğrenme ortamlarında bilgi aktarımı amacıyla kullanılmasına yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Instagram ve Twitter gibi platformlarda yayınlanan kısa süreli bilgilendirici videolar öğrencilere gösterilebilir. Özellikle de YouTube, bazen okuldan bile daha etkili öğrenmeler sağlayabiliyor. Örneğin, coğrafya ile ilgili bilgiler aktarılırken, Teke Gölü'nün özellikleri gibi konuların öğretilmesinde YouTube kullanılabilir” (ÖA8).

“Her sosyal medya aracı, öğrenme ortamlarında kullanılmaz. Örneğin, Instagram'da ben öğrencilerime tesir edemem. Ama YouTube, bu iş için çok uygun. Bizim alanımız sosyal bilgiler birçok disiplini bünyesinde barındırıyor. İnkılap tarihi konuları anlatılırken, Atatürk'ün hayatı

ile ilgili belgeseller öğrencilere gösterilebilir. Ya da kültür ile ilgili kazanımlar verilirken, videolar izletilebilir” (ÖA20).

Öğrenme ortamlarında sosyal medya kullanımına karşı olma temasına yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Ben sosyal medyanın öğretim amaçlı kullanılması gerektiği taraftarı değilim. Sosyal medya, popülerlik amacına hizmet ediyor. Özellikle de Instagram, popülerliği yakalamak için kurulan bir sistem” (ÖA10).

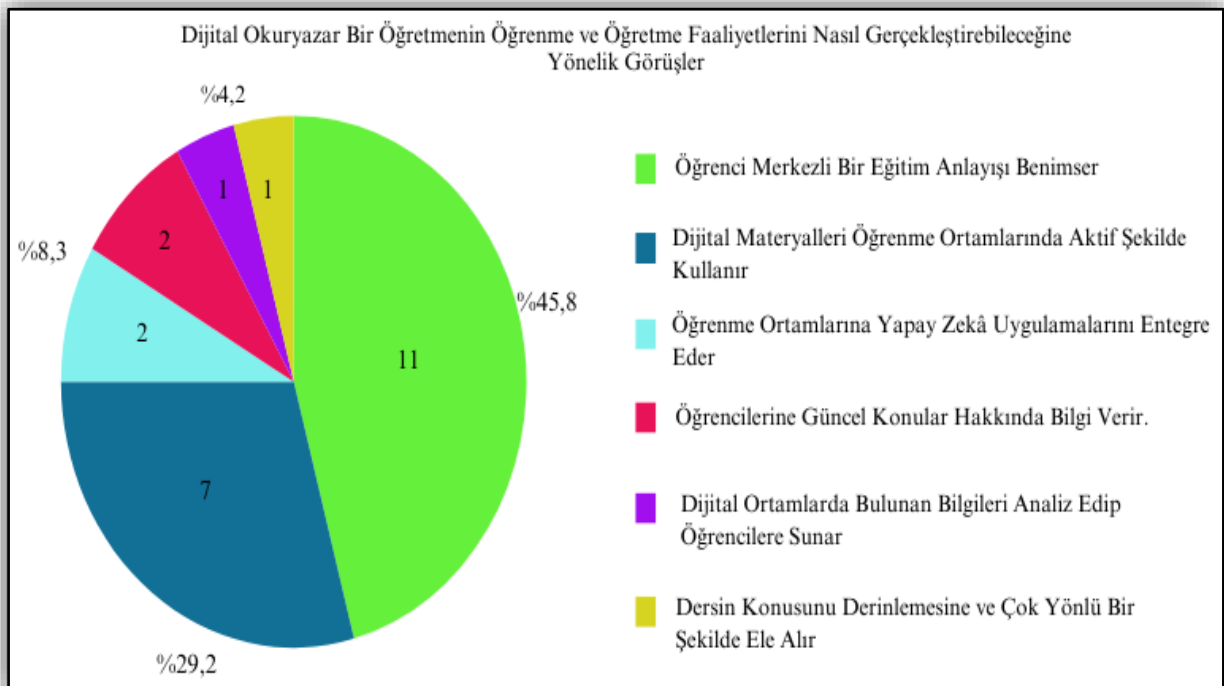
“Sosyal medyanın öğrenme ortamlarında kullanımını sağlıklı bulmuyorum. Çünkü sosyal medya internete bağımlılığı artırıyor” (ÖA13).

“Öğrenme ortamlarına sosyal medyanın entegre edilmesine karşıyım. Sosyal medyada zaten aşırı bilgi kirliliği ve yanlış bilgiler var. Gerçekçi değil; Ama eğitim bilimsel bir faaliyettir” (ÖA14).

Dijital Okuryazar Öğretmenin Öğrenme ve Öğretme Faaliyetlerini Nasıl Gerçekleştirebileceğine Yönelik Görüşler

“Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini nasıl gerçekleştirebileceği hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve bu doğrultuda katılımcılardan elde edilen veriler gruplandırılarak Grafik 5'te gösterilmiştir.

Grafik 5. Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini nasıl gerçekleştirebileceğine yönelik görüşler

Grafik-5'te dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetleri nasıl gerçekleştirebileceğine yönelik görüşler incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsemesi (f=11) gerektiğine yönelik görüşler katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Ayrıca katılımcılar, dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerinde dijital materyalleri etkin bir şekilde kullanması (f=7) ve öğrenme ortamlarında yapay zekâ uygulamalarını entegre etmesi (f=2) gerektiği hususunda görüşlerini belirtmişlerdir.

Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsemesi gerektiğine yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Dijital okuryazar öğretmen, dijital ortamlar içerisinde öğrencilerinin ilgi ve ihtiyaçlarını bilir ve öğrenme ortamlarını eğlenceli bir hale dönüştürerek öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimser” (ÖA6).

“Dersi düz, geleneksel yöntemleri kullanarak anlatmaz, öğrencilerine dersin kazanımlarını öğretirken eğlendirir” (ÖA17).

Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini gerçekleştirirken dijital materyalleri etkin bir şekilde kullanması gerektiğine yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Dijital okuryazar öğretmen, teknolojik uygulamaları iyi kullanabildiği için üç boyutlu şekilde derslerini anlatır. Ders anlatımından sınavlara kadar bütün öğrenme ve öğretme faaliyetlerini dijital ortamları kullanarak gerçekleştirir” (ÖA23).

Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrenme ortamlarında yapay zekâ uygulamalarını entegre etmesi yönelik görüş bildiren katılımcıların ifadeleri ise şu şekildedir:

“Dijital okuryazar öğretmen, ders anlatırken dersi oyunlaştırır ve öğrencilerin eğlenerek öğrenmesini sağlar. Bu amaçlarını gerçekleştirirken de yapay zekadan faydalanır. Öğrenci bir konuyu anlamadığı zaman yapay zekaya sordurur ve bu şekilde öğrencinin anlamasını sağlar. Mesela öğrenci coğrafya ile ilgili bir şey anlamadığında yapay zekâ uygulamaları kullanılarak etkinlikler tasarlar” (ÖA11).

“Dijital okuryazar öğretmen, düz anlatımdan kaçınır. Öğrenme ortamlarında yapay zekâ uygulamaları kullanarak etkinlikler tasarlar. Hatta sosyal medyada ilgi çekici gündemle ilgili olan capsleri bile kullanılabilir” (ÖA16).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulardan hareketle, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun dijital okuryazar öğretmen kavramını, dijital araçları etkin bir şekilde kullanabilen öğretmen olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Bu durumun çok çeşitli sebepleri bulunabilir. Bilindiği üzere, dijital okuryazarlık kavramı; dijital cihazları doğru ve etkin bir biçimde kullanabilme, dijital ortamlarda üretilen bilgileri analiz etme, değerlendirme ve sorgulama becerisi ile doğrudan ilişkilidir (Nurzhanova vd., 2024). Dolayısıyla, öğretmen adaylarına "Dijital okuryazar öğretmen kavramı hakkında neler düşünüyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde katılımcılar, dijital okuryazarlık kavramının tanımından ve özelliklerinden kaynaklı olarak, dijital okuryazar öğretmenin doğrudan dijital araçları etkin bir biçimde kullanma becerisi ile ilişkili olduğunu sıklıkla ifade etmiş olabilirler. Kirschner ve Davis (2003) çalışmalarında, öğretmen adaylarının dijital yeterliliklerinin gelişmesi için dijital araçları etkin şekilde kullanma ve bilgi iletişim teknolojileri konusunda eğitilmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Sarıkaya (2019) çalışmasında teknoloji kullanım düzeyi ile dijital okuryazarlık becerisi arasında doğrusal bir ilişki bulunduğunu ifade etmiştir. Arslan (2019) çalışmasında, ilkökul ve ortaokul öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerini çeşitli değişkenler doğrultusunda belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin internet kullanım süresi ile dijital okuryazarlık becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur. Yine Ally (2019) tarafından hazırlanan çalışmada, dijital öğretmenin yetkinlik profili ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, dijital öğretmenin dijital araçları kullanma konusunda yetkin olması gerektiği belirtilmiştir. Ancak, Akgün ve diğerleri (2021) tarafından yapılan çalışmada sınıf öğretmenlerinin dijital araçları kullanım süresi ile dijital okuryazarlık becerisi arasında bir ilişkinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürden elde edilen bu sonuçlardan hareketle, dijital okuryazar öğretmenin dijital araçları etkin bir şekilde kullanması gerektiği sonucuna varılabilir. Fakat dijital okuryazarlık becerisi, sadece dijital araçları etkin bir şekilde kullanma ve dijital cihazları çalıştırma becerisinden ibaret değildir. Bu kavram çok yönlüdür ve bünyesinde birçok bilişsel ve duyuşsal beceriyi barındırmaktadır (Yeşiltaş vd., 2023). Dolayısıyla, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramını yeterince detaylı ve kapsamlı bir şekilde tanımlayamadıkları söylenebilir. Diğer yandan bir grup katılımcı da dijital okuryazar öğretmen kavramını tanımlarken bu öğretmenin eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişmiş olması gerektiğini vurgulamışlardır. Dijital ortamlar içerisinde kullanıcılar tarafından doğruluğu test edilmeden üretilen birçok içerik yer almaktadır. Bu durumdan kaynaklı olarak öğrenciler, dijital ortamlarda bir dizi riskle karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla, öğrencilerin dijital

ortamlarda ortaya çıkması muhtemel olan sorunlarla baş edebilmeleri için eleştirel dijital okuryazarlık (critical digital literacy) becerisine sahip olmaları gerekmektedir (Küslü, 2022). Gainer (2012) çalışmasında eleştirel düşünmenin dijital okuryazarlık ve demokrasi için temel bir beceri olduğunu belirtmiştir. Bu noktada, dijital okuryazarlık becerisi ile eleştirel düşünme becerisi arasındaki ilişkiden kaynaklı olarak öğretmen adayları dijital okuryazar öğretmen kavramını tanımlarken bu becerilere vurgu yapmış olabilirler. Alanyazında bu iki beceri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Haryanto ve diğerleri (2022) tarafından yapılan çalışmada, Endonezya'daki Yogyakarta bölgesinde öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık ve eleştirel düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi keşfetmeyi amaçlamışlardır. Nicel araştırma yöntemi kullanılarak hazırlanan araştırmanın bulgularına göre, dijital okuryazarlık becerisi ile eleştirel düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Yine Kurniawan ve diğerleri (2023) çalışmalarında, eleştirel düşünme ve dijital okuryazarlık becerisi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ve eleştirel düşünme becerisinin bilgi kaynaklarının doğruluğunu kontrol etme konusunda önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen görüşmeden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramını kapsamlı bir şekilde ve derinlemesine tanımlayamadıkları tespit edilmiştir.

Dijital okuryazar öğretilerde bulunması gereken özelliklere yönelik görüşler incelendiğinde, katılımcıların çoğunluğu dijital okuryazar öğretmenin medya ve dijital okuryazarlık becerilerinin gelişmiş olması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğretmen adayları, dijital okuryazar öğretmenin dijital medyada üretilen zararlı içerikleri analiz edebilme ve bu içerikleri ayırt edebilme yeteneğine sahip olması gerektiğini sıklıkla ifade etmişlerdir. Ayrıca, bu öğretmenlerin dijital ortamlarda üretilen zararlı içerikleri süzgeç görevi üstlenerek etkili bir şekilde ayırt etmeleri gerektiği konusunda da görüş bildirmişlerdir. Bu noktada öğretmen adayları, dijital okuryazar öğretmenin hem dijital okuryazarlık hem de medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesine vurgu yapmışlardır. Alanyazında medya ve dijital okuryazarlık becerilerini bütünleştiren birçok çalışma bulunmaktadır. Botturi (2019) çalışmasında, dijital medya okuryazarlığının iki önemli okuryazarlık türünün birleştirilmesiyle ortaya çıktığını (Digital and Media Literacy- DML) ve bu iki geleneğin birleştirilmesiyle ortaya çıkan okuryazarlık türünün farklı medya biçimleriyle ilişki içinde olduğunu, ayrıca yüksek düzeyde bir yetkinlik barındırdığını belirtmiştir. Karaduman (2019) çalışmasında medya okuryazarlığı becerisinin artık geleneksel yapısından sıyrıldığını ve karmaşık, çok yönlü bir hal aldığını vurgulamıştır. Medya okuryazarlığı, geleneksel medya (kitap, televizyon, radyo) ile farklı

olarak dijital ortamlarda üretilen bilgileri ve yeni bilgi iletişim teknolojileri kullanılarak gerçekleştirilen iletişim pratiklerini kapsayan bir kavram olarak tanımlanmıştır. Diğer yandan bir grup katılımcı da dijital okuryazar öğretmenin sosyal zekâsının yüksek olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu vurgunun çok çeşitli sebepleri bulunabilir. Öğretmenlerin etkili bir sınıf ortamı oluşturabilmesi için sosyal zekâsının yüksek olması gerektiği bilinmektedir. Reyna (2011) çalışmasında dijital öğrenme ekosistemlerinde etkili iletişim ortamı oluşturan en önemli unsurun öğretmen olduğunu belirtmiştir. Öğretmen, bu ekosistemlerde biyotik (canlı) olarak kabul edilen öğrenci, destek personeli ve abiyotik (cansız) bileşen olarak kabul edilen bilgisayar, telefon, sistem arayüzü arasında etkileşimin meydana gelmesine yardımcı olmaktadır. Özellikle öğretmenin sosyal zekâsının yüksek bir düzeyde olması durumunda, bu bileşenler arasında etkili bir iletişim ortamı oluşmasına katkı sağlayabilir. Bu şekilde dijital öğrenme ekosistemleri içerisinde verimli bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. Ng (2012) çalışmasında, dijital okuryazarlığın sosyal ve duygusal bir boyutunun varlığına işaret etmiş ve bu boyutun bireyin interneti sorumlu bir şekilde kullanarak sosyalleşmesine ve iletişim kurmasına olanak sağladığını belirtmiştir. Köşker ve Çelikkaya'nın (2023) çalışmalarında, dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmak için etkili iletişim yeteneğinin önemli olduğu belirtilmiştir. Diğer yandan bir grup katılımcı da dijital okuryazar öğretmenin temel düzeyde yapay zekâ ve yazılım bilgisine sahip olması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Yapay zekâ uygulamaları, bireylerin dijital okuryazarlık becerisinin artmasına katkı sağlayabilir. Alanyazında bu görüşü destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Božić ve Poola'nın (2023) çalışmalarında sağlık çalışanlarının dijital okuryazarlık becerilerinin artmasında yapay zekâ uygulamalarının önemli bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Ancak, Tiernan ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmada, yapay zekâ uygulamalarının dijital okuryazarlık becerilerine etkisinin sınırlı olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, yapay zekâ uygulamalarının dijital okuryazarlık becerilerini artırma konusundaki etkisi hakkında alanyazında ortak bir görüşe varılmadığı söylenebilir.

Sosyal medya platformları aracılığıyla öğrenme faaliyetlerinin gerçekleşmesine yönelik görüşler analiz edildiğinde, katılımcıların çoğunluğu öğrenme ortamlarında sosyal medya platformlarının bilgi aktarımı amacıyla kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Özellikle katılımcılar tarafından sosyal bilgiler dersinde bulunan zengin içeriğin öğretiminde, bu içeriklerle ilgili bilgi aktarımında sosyal medya platformlarından faydalanılması gerektiği ve bu şekilde bu platformların eğitsel amaçlara hizmet edebileceği ifade edilmiştir. Sosyal medyanın eğitsel amaçlarla kullanımı alanyazında sıklıkla vurgulanmakta ve araştırmacılar tarafından sosyal medyanın öğrenme ortamları için sağladığı olumlu özellikler ön plana

çıkarılmaktadır. Örneğin, Barfi ve diğerleri (2021) tarafından hazırlanan çalışmada Gana'da öğrenim gören lise öğrencilerinin öğrenme ortamlarında sosyal medya platformlarının kullanımına yönelik görüşleri belirlenmek hedeflenmiştir. Bulgulara göre öğrenciler, sosyal medyanın öğrenme ve öğretme ortamları için olumlu bir etkiye sahip olacağını ve öğrenmenin daha etkin bir şekilde gerçekleşeceğini vurgulamışlardır. Ghosh ve diğerleri (2022) tarafından hazırlanan çalışmada, Bangladeş'teki 302 üniversite öğrencisinin pandemi döneminde dijital ortamlar içerisinde sosyal medya tabanlı öğrenme ve öğretme faaliyetlerinin öğrencilerin akademik başarı üzerine etkisi tespit edilmek istenmiştir. Bulgulara göre sosyal medya platformları, öğrencilerin akademik başarısının artmasına katkı sağlamıştır. Ayrıca çalışmada pandemi döneminde sosyal medya platformlarının alternatif bir öğrenme aracı olarak kullanıldığı vurgulanmıştır. Gencel ve diğerleri (2023) tarafından yapılan çalışmada, sosyal medyanın eğitim üzerindeki etkisini tespit etmek için akademisyenlerin görüşleri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre akademisyenler, sosyal medya platformlarının eğitsel bir niteliğe sahip olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazından elde edilen bu sonuçlar, araştırma bulgularımızla tutarlılık göstermektedir. Diğer yandan bir grup katılımcı da sosyal medyanın öğrenme ortamlarında materyal olarak kullanılması gerektiği konusunda görüş bildirmişlerdir. Özellikle katılımcılar tarafından sosyal bilgiler eğitiminde coğrafya ile ilgili içeriklerin öğretiminde YouTube gibi sosyal medya platformlarının etkin bir rol oynayabileceğini vurgulanmıştır. Çoklar ve Korucu (2011) YouTube gibi açık video paylaşım sitelerinin öğrenme ortamlarında etkili bir öğretim materyali olarak kullanılabilirliğini belirtmişlerdir. Örneğin tarihi yerlerin tanıtılmasında ya da Sarıkamış gibi önemli tarihi olayların öğretiminde açık video paylaşım sitelerinden faydalanılması gerektiğini ifade etmektedirler. Sosyal medya platformlarının öğrenme ortamları için sağladığı olumlu etkilerin yanı sıra, bazı katılımcılar bu platformların olumsuz etkilere de yol açabileceğini vurgulamaktadır. Katılımcılar, sosyal medya içinde doğruluğu kesin olmayan birçok bilgi bulunduğunu, bu platformların internet bağımlılığını artırdığını ve popülerlik odaklı olduğunu belirtmişlerdir. Koçoğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada, öğretmen adaylarının sosyal ağ algılarını değerlendirmek hedeflenmiştir. Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının sosyal ağların bağımlılığa yol açtığını vurguladığını, dolayısıyla sosyal ağlara karşı olumsuz bir algı geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Yine alanyazında yer alan birçok çalışmada sosyal medya kullanımı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu araştırmacılar tarafından belirtilmiştir. Öner ve Çakır (2019) tarafından yapılan çalışmada, Tokat ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin sosyal medya kullanım düzeyi ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Nicel yöntem kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, internet

bağımlılığı ile sosyal medya kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve alanyazından verilen örneklerden anlaşılacağı üzere, sosyal medya platformlarının öğrenme ortamları için olumlu özelliklerinin yanı sıra bazı olumsuz etkilere de sahip olduğu söylenebilir.

Dijital okuryazar öğretmenin öğrenme ve öğretme faaliyetlerini nasıl gerçekleştirebileceğine yönelik görüşler detaylı bir şekilde analiz edildiğinde, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu öğretmenin öğrenme ortamlarında öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı benimsemesi gerektiğine yönelik görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışından hareketle, artık öğrenciler bilgiyi tek taraflı alan ve özümseyen bir konumda değildir. Dolayısıyla, öğrenme ortamlarında aktif yöntem ve tekniklerin kullanılması sıklıkla vurgulanmaktadır. Özellikle dijital okuryazarlık becerisinin kazandırılmasında farklı yöntem, teknik ve materyallerin kullanılması, alanyazında araştırmacılar tarafından sıklıkla ifade edilmektedir. Örneğin Kirchoff'un (2017) çalışmasında, öğrencilere dijital okuryazarlık becerileri kazandırmak için dijital çizgi romanların etkili bir materyal olarak kullanılabilirliği belirtilmiştir. Hark Söylemez'in (2023) çalışmasında, dijital tayfa çizgi filminin dijital okuryazarlık becerilerine vurgu yaptığı ve bu çizgi filmin dijital okuryazarlık farkındalığı kazandırmada önemli bir araç olabileceği belirtilmiştir. Bucak (2024) tarafından yapılan çalışmada Web 2.0 araçlarının öğrenme ortamlarında kullanımının öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerinin artmasına katkı sağladığı tespit edilmiştir. Asıl ve Asıl (2024) çalışmalarında, Eğitim 4.0 geçişiyle birlikte öğretmenlerin öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını benimsemeleri ve dijital yeterliliğe sahip olmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Bu vurgudan kaynaklı olarak öğretmen adayları, dijital okuryazar öğretmenin öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirirken öğrenci merkezli bir anlayış geliştirmesini sıklıkla ifade etmiş olabilirler. Diğer yandan, bir grup katılımcı da dijital okuryazar öğretmenin öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirirken yapay zekâ uygulamalarını bu ortamlara entegre etmesine yönelik görüş bildirmişlerdir. Kaya (2023) çalışmasında, Eğitim 4.0 ile öğretmenlerin sahip olması gereken yetkinliklerin büyük ölçüde değiştiğini vurgulamaktadır. Özellikle öğretmenlerin eğitim teknolojileri konusunda yetkin olması gerektiği belirtilmektedir. Günümüzde yapay zekânın öğrenme ortamlarında kullanılması konusunda yapılan çalışmaların sayısında artışlar olduğu söylenebilir. Bu noktada sıklıkla vurgulanmasa da öğretmen adayları, dijital okuryazar öğretmenin yapay zekâ gibi yenilikçi teknolojileri öğrenme ortamlarında kullanılması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir.

Vygotsky, öğrenmenin sosyal ortamlarda ve öğretmen rehberliğinde gerçekleştiğini ileri sürmüştür (Bayrakçı, 2007). Ancak günümüzde öğrenmenin gerçekleştiği sosyal ortamların yerini dijital ortamlar almaya başlamıştır. Bu noktada, eğitimin dijitalleşmesi konusunda temel bir rol üstlenen öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Özellikle eğitim fakültelerinde verilen eğitim, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bakış açısından hareketle, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazar öğretmen kavramına yönelik algılarının tespit edildiği bu çalışmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmen adaylarının bu kavramı yeterince kapsamlı bir şekilde tanımlayamadıkları ve dijital okuryazarlık kavramının getirdiği bilgi, beceri ve değerleri yeterince özümseyemedikleri tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramının getirdiği bilgi, beceri ve değerleri yeterince özümseyemedikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, eğitim fakültelerinin öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerini artırmak için yapay zekâ ve dijital sanat gibi farklı uygulamaları kullanmaları konusunda çalışmalar yapılabilir, araştırmacılar bu konuda teşvik edilebilir.
- Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Farklı örneklem grupları üzerinde gerçekleştirilecek sanat temelli araştırma yöntemleri bu alandaki bilgi birikimini ve anlayışını derinleştirmeye katkıda bulunabilir.
- Çalışmanın örneklem grubunu sosyal bilgiler öğretmen adayları oluşturmaktadır. Farklı örneklem grupları kullanılarak çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- Dijital okuryazarlık devinimsel bir kavram olduğu için öğretmen adaylarının bu konuda farkındalık kazanmaları adına eylem planları oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Ally, M. (2019). Competency profile of the digital and online teacher in future education. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 20(2), 302-318. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v20i2.4206>
- Asıl, M., & Asıl, E. (2024). Eğitim 4.0 perspektifinde öğretmen niteliklerinin incelenmesi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 21-39.
- Aksoy, N. C., Karabay, E., & Aksoy, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk İletişim*, 14(2), 859-894.
- Arslan, S. (2019). *İlkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez no. 584170)

- [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Türkiye]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Baker, C., Wuest, J., & Stern, P. N. (1992). Method slurring: The grounded theory/phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing*, 17(11), 1355-1360. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.1992.tb01859>
- Barfi, K. A., Bervell, B., & Arkorful, V. (2021). Integration of social media for smart pedagogy: Initial perceptions of senior high school students in Ghana. *Education and Information Technologies*, 26(3), 3033-3055. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10405-y>
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 198-210.
- Baysal Akkaş, E., & Hocaoglu, N. (2019). Nitel araştırma modelleri-desenleri. G. Ocak (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 126-151). Pegem Akademi.
- Bawden, D. (2008). Origins and concepts of digital literacy. *Digital Literacies: Concepts, Policies and Practices*, 30(2008), 17-32.
- Botturi, L. (2019). Digital and media literacy in pre-service teacher education: A case study from Switzerland. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 14(3-4), 147-163.
- Božić, V., & Poola, I. (2023). The role of artificial intelligence in increasing the digital literacy of healthcare workers and standardization of healthcare. <https://www.researchgate.net/> adresinden 30.08.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Bucak, A. (2024). *Web 2.0 araçlarının sosyal bilgiler dersinde kullanımının öğrencilerin akademik başarı ve dijital okuryazarlık becerilerine etkisi* (Tez no. 858749) [Doktora tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Türkiye]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy-What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10(Jubileumsnummer), 21-35.
- Çelikkaya, T., & Köşker, C. (2023). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık beceri yeterlilik düzeyleri (Kırşehir örneği). *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 344-371.
- Çoklar, A. N., & Korucu, A. T. (2011). Web 2.0 teknolojileri ve sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı. R. Turan, A. M. Sünbül & H. Akdağ (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar içinde* (s. 180-201). Pegem Akademi.
- Dömbekci, H. A., & Erişen, M. A. (2022). Nitel araştırmalarda görüşme tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 141-160.
- Gainer, J. (2012). Critical thinking: Foundational for digital literacies and democracy. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56(1), 14-17. <https://doi.org/10.1002/JAAL.00096>
- Gencel, N., Elmabaredy, A., & Semerci, C. (2023). Opinions of faculty members on the effects of using social media in higher education. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 9(4), 891-908. <https://doi.org/10.46328/ijres.3154>
- Ghosh, R., Khatun, A., & Khanam, Z. (2023). The relationship between social media based teaching and academic performance during COVID-19. *Quality Assurance in Education*, 31(1), 181-196.
- Gülmez, R. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerilerinin incelenmesi: Sosyal bilgilerde dijital okuryazarlık. *International Journal of Values in Education and Society*, 2(1), 37-47.

- Haryanto, H., Ghufron, A., Suyantiningasih, S., & Kumala, F. N. (2022). The correlation between digital literacy and parents' roles towards elementary school students' critical thinking. *Cypriot Journal of Educational Science*, 17(3), 828-839. <https://doi.org/10.18844/cjes.v17i3.6890>
- Hark Söylemez, N. (2023). Dijital okuryazarlık açısından bir çizgi film incelemesi: Dijital Tayfa. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 63, 17-35. <https://doi.org/10.47998/ikad.1148019>
- Jackson, R. L., Drummond, D. K., & Camara, S. (2007). What is qualitative research? *Qualitative Research Reports in Communication*, 8(1), 21-28.
- Karaduman, S. (2019). Yeni medya okuryazarlığı: Yeni beceriler/olanaklar/riskler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 683-700.
- Kaya, Z. (2023). Metaverse çağında öğretmenlik mesleğinin geleceğini düşünmek. *Mevzu–Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 295-321.
- Kirschner, P., & Davis, N. (2003). Pedagogic benchmarks for information and communications technology in teacher education. *Technology, Pedagogy and Education*, 12(1), 125–147. <https://doi.org/10.1080/14759390300200149>
- Kirchoff, J. (2017). Using digital comics to develop digital literacy: Fostering functionally, critically, and rhetorically literate students. *Texas Journal of Literacy Education*, 5(2), 117-129.
- Koçoğlu, E. (2017). Perceptions of teacher candidates about social network usage levels in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 12(4), 230-238.
- Koçoğlu, E. (2023). *Eğitimde dijital obezite*. Pegem Akademi.
- Köşker, C., & Çelikkaya, T. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık beceri düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 402-419.
- Kurniawan, D. A., Darmaji, D., Astalini, A., & Husna, S. M. (2023). A study of critical thinking skills, science process skills and digital literacy: reviewed based on the gender. *Jurnal Penelitian Pendidikan Ipa*, 9(4), 1741-1752.
- Kuru, E. (2019). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık kavramına ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 14(3), 1629-1648.
- Küslü, F. (2022). *Öğretmenlerin eleştirel dijital okuryazarlık becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Tez no. 757361) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Türkiye]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage.
- Leaning, M. (2019). An approach to digital literacy through the integration of media and information literacy. *Media and Communication*, 7(2), 4-13.
- Martin, A. (2008). Digital literacy and the “digital society”. In C. Lankshear, & M. Knobel (Ed.), *Digital literacies: concepts, policies, and practices* (pp. 151-176). Peter Lang.
- Martin, A. (2006) *Literacies for the digital age*. In A. Martin, & D. Madigan (Ed.), *Digital literacies for learning* (pp. 3-25). Facet.
- Nurzhanova, S., Stambekova, A., Zhaxylikova, K., Tatarinova, G., Aitenova, E., & Zhumabayeva, Z. (2024). Investigation of future teachers' digital literacy and technology use skills. *International Journal of Education in Mathematics, Science, and Technology (IJEMST)*, 12(2), 387-405.

- Nguyen, L. A. T., & Habók, A. (2024). Tools for assessing teacher digital literacy: A review. *Journal of Computers in Education*, 11(1), 305-346.
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education*, 59(3), 1065-1078.
- Öner, İ. E., & Çakır, R. (2019). Ortaokul öğrencilerinin internet bağımlılığı ve sosyal medya kullanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 26-43.
- Özaydın, A., & Kumral, O. (2021). Dijital yerlilerin gözünden dijital okuryazarlık. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 362-377. <https://doi.org/10.51725/etad.1008850>
- Özmen, Ş. Y. (2018). Dijital şiddet, siber zorbalık ve yeni medya okuryazarlığı üzerine bir değerlendirme. *Journal of International Social Research*, 11(61), 958-966. <https://doi.org/10.17719>
- Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 42, 533-544.
- Rachmaningsih, D. M. (2022). *Digital learning ecosystem in Indonesian*. Open University Library.
- Reyna, J. (2011). Digital teaching and learning ecosystem (DTLE): A theoretical approach for online learning environments. In G. Williams, P. Statham, N. Brown & B. Cleland (Ed.), *Changing demands, changing directions proceedings ascilite Hobart 2011* (pp.1083-1088). <https://www.ascilite.org/.../hobart11/..Reyna-concise.pdf>
- Sarıkaya, B. (2019). Türkçe öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(62), 1098-1107.
- Sarıgöl, B. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının dijital okuryazarlık becerisi bakımından yeterliliğinin incelenmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 3(1), 8-17.
- Stemler, S. (2000). An overview of content analysis. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 7(1), 1-6. <https://doi.org/10.7275/z6fm-2e34>
- Şengül Bircan, T., & Aydın, K. (2024). Çağın becerisi: Dijital okuryazarlık ve sosyal bilgiler öğretmen adayları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(153), 71-85.
- Tiernan, P., Costello, E., Donlon, E., Parysz, M., & Scriney, M. (2023). Information and media literacy in the age of AI: Options for the future. *Education and Science*, 13, 906.
- Tutar, H. (2023). Nitel araştırma deseni belirleme ölçütleri ve gerekçelendirilmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(1), 334-355.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (22 Aralık 2021). Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması. TÜİK Haber Bülteni, 41132.
- UNESCO. (2021). SDG 4 Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all. <https://tcg.uis.unesco.org/wp-content/uploads/sites/4/2021/08/Metadata-4.4.2.pdf> adresinden 01.08.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Yeşiltaş, H. M., Çelikoğlu, M., Dağdalan, G., Aydın, G., & Çetinkaya, M. (2023). Akademisyenlerin dijital okuryazarlık hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Ordu*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 13(2), 1885-1906.

Yeşilyurt, S., Dünder, R., & Demir, R. Z. (2024). Türkiye’de yapay zekâ ve eğitim ilişkisini inceleyen lisansüstü tezlerin analizi: Bir meta sentez çalışması. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 7(1), 47-73.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Záhorec, J., Hašková, A., & Munk, M. (2019). Teachers' professional digital literacy skills and their upgrade. *European Journal of Contemporary Education*, 8(2), 378-393.